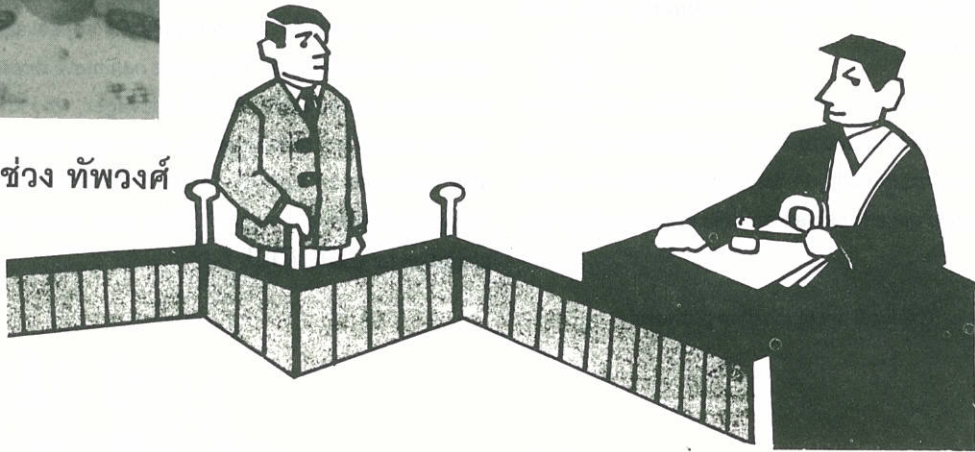

*ไชติช่วง ท้ววงศ์

ในยุคโลกาภิวัตน์ นี้ ศาลแพ่งก็เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้พัฒนางานไปอีกก้าว เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลเป็นไปโดยรวดเร็วและเป็นธรรม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน การพัฒนางานนั้นก็คือ การไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาล กล่าวคือ

ศาลแพ่ง เป็นศาลชั้นต้นขนาดใหญ่มีปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลในปีหนึ่ง ๆ นับเป็นจำนวนหมื่นคดี อีกทั้งคดีต่าง ๆ ก็มีความสลับซับซ้อนและมีทุนทรัพย์ค่อนข้างสูง คดีที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปจนถึงคำพิพากษาจะใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณแปดเดือนเป็นอย่างน้อย และถ้ามีการอุทธรณ์ฎีกา

ด้วยแล้วกว่าคดีจะถึงที่สุดก็จะใช้เวลาประมาณสามถึงห้าปี ซึ่งระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล ถ้ายาวนานเท่าใดก็จะมีผลกระทบต่อความรู้สึกของคู่ความมากขึ้นเป็นเงาตามตัว อีกทั้งคู่ความจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีมากขึ้น และรัฐก็เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

ศาลแพ่งเล็งเห็นว่า การจัดให้คู่ความที่มีคดีพิพาทกันในศาลได้มีการประนีประนอมยอมความกัน จะทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลแพ่งให้เป็นไปโดยรวดเร็ว ประหยัด โดยคู่ความก็รู้สีกว่าตนได้รับความยุติธรรม ซึ่งเป็นผลดีแก่คู่ความทุกฝ่าย จึงจัดให้มี "โครงการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาล" ขึ้น อันเป็น

* ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง อาจารย์พิเศษคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช : LL.M. TEMPLE UNIVERSITY, U.S.A.

การพัฒนางานศาลแพ่งเพื่อความก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่ง

การไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาลนั้น ในส่วนอำนาจการไกล่เกลี่ยของผู้พิพากษา มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๐ บัญญัติเป็นข้อสนับสนุนไว้ว่า "ไม่ว่าการพิจารณาความจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น" สำหรับการประนีประนอมยอมความในศาล ถ้ากล่าวให้เข้าใจง่าย ๆ ก็จะมีมาถึง การที่คู่ความที่มีคดีพิพาทกันอยู่ในศาล ได้ตกลงกันในข้อโต้แย้ง ด้วยการประนีประนอมยอมความ ฟ่อนหนักเป็นเบาให้แก่กัน อันเป็นผลให้ข้อพิพาทเดิมนั้นระงับสิ้นไป แล้วคู่ความก็มาผูกพันกันตามข้อตกลงใหม่ ตามที่ตนพอใจนั้น

การประนีประนอมยอมความในศาลก่อให้เกิดผลดีต่อฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้

คู่ความ

๑. ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

๒. คู่ความต่างรู้สึกว่าคุณได้รับความยุติธรรม และเป็นผู้ชนะทั้งสองฝ่าย

๓. คู่ความคงมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน

ศาล

๑. คดีความในศาลแพ่งเสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็ว

๒. ลดปริมาณคดีในชั้นอุทธรณ์ฎีกา

รัฐ

๑. ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินกระบวนการ

พิจารณา

๒. เศรษฐกิจไม่หยุดชะงัก เพราะมีคดีพิพาทคาราคาซังกันอยู่ในศาล

ศาลแพ่งได้เริ่มดำเนินการตามโครงการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาลโดยได้ออกระเบียบขึ้นใช้เรียกว่า "ระเบียบศาลแพ่งว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความ พ.ศ. ๒๕๓๗" และตั้งคณะผู้พิพากษาผู้ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยขึ้นคณะหนึ่ง กับได้จัดเจ้าหน้าที่ธุรการส่วนหนึ่งเพื่อทำงานนี้เป็นการรองรับการทำงานของผู้พิพากษาซึ่งทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยด้วย และได้เริ่มดำเนินงานอย่างเต็มรูปแบบแล้วตั้งแต่วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๗ เป็นต้นมา

วิธีปฏิบัติ

๑. การคัดเลือกคดี

สำหรับการคัดเลือกคดีที่เห็นว่ามีความที่จะตกลงกันได้มาดำเนินการไกล่เกลี่ยนั้น จะมีวิธีการคือ

(๑) คดีฟ้องใหม่ เมื่อโจทก์ยื่นฟ้องคดี เจ้าหน้าที่จะประทับตราแบบฟอร์มสอบถามข้อมูลความประสงค์ของโจทก์ไว้ที่ท้ายฟ้องให้โจทก์แสดงความจริงว่าประสงค์ตกลงกับจำเลยหรือไม่

ข้อความตามตราขางตัวอย่างเช่น

๑. เชื่อว่าคดีมีทางตกลงกันได้หรือไม่

๒. ให้ศาลไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความในคดีนี้หรือไม่

๓. อื่น ๆ

เมื่อถึงชั้นจำเลยยื่นคำให้การ เจ้าหน้าที่จะประทับตราแบบฟอร์มสอบถามข้อมูลความประสงค์ทำนองเดียวกันไว้ที่คำให้การ

กรณีเช่นนั้น เมื่อสำนวนคดีดังกล่าวได้ส่งย้ายไปที่แก่ผู้พิพากษาแล้ว ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะทราบข้อมูล

เบื้องต้นอันเป็นความประสงค์ของคู่ความ ก็อาจดำเนินการไกล่เกลี่ยเอง หรือส่งสำนวนไปยังคณะผู้พิพากษาซึ่งทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยได้ โดยดำเนินการตามระเบียบที่วางไว้

(๒) คดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณา ถ้าได้มีการพิจารณาไปถึงขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งแล้ว คู่ความอาจประสงค์จะทำความตกลงกัน ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนก็จะส่งสำนวนนั้นไปให้ท่านผู้พิพากษาซึ่งทำการไกล่เกลี่ยดำเนินการต่อไปได้

นอกจากนี้ หากผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเห็นว่า คดีมีทางตกลงกันได้ ก็อาจส่งสำนวนไปให้ผู้พิพากษาซึ่งทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยดำเนินการต่อไปได้เอง

ทั้งนี้ จะพิจารณาคดีสืบพยานต่อเนื่องควบคู่ไปกับการไกล่เกลี่ย หรือจะหยุดการพิจารณาคดีไว้ก่อนเพื่อรอฟังการไกล่เกลี่ยก็ได้ ตามแต่เจ้าของสำนวนจะใช้ดุลพินิจเห็นสมควร

๒ วิธีการไกล่เกลี่ย

๑. จะมีการตั้งสำนวนใหม่เรียกว่า สำนวนไกล่เกลี่ย ใช้อักษรย่อว่า ปน.../๒๕..

๒. ข้อมูลการเจรจาไกล่เกลี่ย ถือเป็นความลับ และคู่ความจะต้องสละสิทธิที่จะนำไปใช้อ้างอิง ทั้งนี้เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อกฎที่กำลังพิจารณา

๓. คณะผู้พิพากษาซึ่งทำการไกล่เกลี่ย จะเป็นคณะคนกับเจ้าของสำนวนและจะมีอธิบดี หรือรองอธิบดีเป็นหัวหน้า ทั้งนี้เพื่อให้คู่ความมีความกล้าที่จะพูดเจรจาตกลงกัน และเชื่อมั่นในตัวผู้ไกล่เกลี่ย

๔. ห้องไกล่เกลี่ยและการแต่งกายของผู้พิพากษา ต้องการให้บรรยากาศเป็นกันเองมากที่สุด ให้มีสภาพเหมือนกับเป็นการพูดคุยกันอย่างธรรมดา จึงให้ห้องพัก

ผู้พิพากษาที่ชั้น ๙ เป็นห้องไกล่เกลี่ยขึ้นเป็นพิเศษ โดยมีชุดรับแขก โต๊ะนั่งเจรจาพูดคุยกัน เครื่องดื่ม และโทรศัพท์ไว้ให้โดยเฉพาะ

๕. การเจรจาตกลงของคู่ความ หากตกลงกันได้ก็จะมีการจดบันทึกไว้ หรือจัดทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความให้ แล้วส่งสำนวนกับคู่ความให้แก่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนเพื่อดำเนินการต่อไป

หากตกลงกันไม่ได้ในนัดแรก ก็อาจมีการเลื่อนไปตกลงกันอีกในนัดหน้า และท้ายที่สุดหากตกลงกันไม่ได้จริง ๆ ก็จะส่งสำนวนกลับสู่การพิจารณาตามปกติ ในกรณีนี้ หากมีการจดบันทึกเกี่ยวกับข้อตกลงของคู่ความในบางประการไว้ ก็จะแยกสำนวน ปน...../๒๕.. ไปปลดเผาทำลายเสียทันที

ปณิธานของศาลแพ่ง

การจัดโครงการไกล่เกลี่ยเพื่อยังให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาลขึ้นมากีเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยรวดเร็วและเป็นธรรม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ดังจารึกหรือญัตติของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่ศาลแพ่งไว้ว่า

"การยุติธรรมเป็นหลักสำคัญอันยิ่งใหญ่ของบ้านเมือง การชำระคดีตัดสินความในโรงศาลเป็นเครื่องประกอบรักษาความยุติธรรมให้เป็นไป ถ้าจัดได้ดีขึ้นเพียงใด ประโยชน์สุขของราษฎรก็จะเจริญยิ่งขึ้นเท่านั้น ขอให้ธรรมเนียมยุติธรรมนี้จงเจริญรุ่งเรืองแผ่ไพศาล และจริยดิลกอลูอยู่ชั่วฟ้าและดิน" □□